

УДК 334.012.64

Л. І. Стещенко,
аспірант кафедри менеджменту
ЗЕД Національного університету харчових технологій

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ТА ПОКРАЩЕННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

У статті проаналізовано та обґрунтовано напрями підвищення ефективності та покращення результативності господарської діяльності підприємств харчової промисловості, визначено чинники, що впливають їх діяльність.

Ключові слова: ефективність, результативність, господарська діяльність, харчова промисловість.

The article analyzes the conceptual principles and directions to increase effectiveness and efficiency of economic activities of the food industry, the factors that affect their activities.

Keywords: efficiency, effectiveness, economic activity, food industry.

Постановка проблеми. Стан і динаміка розвитку світових ринків сільськогосподарської продукції дає можливість зробити висновки про те, що в період подолання наслідків світової фінансово-економічної кризи, а за оцінками багатьох науковців та практиків знаходяться на порозі другої хвилі цієї кризи, підприємства харчової галузі України можуть і повинні стати складовою забезпечення не тільки харчової безпеки, а й економічної безпеки країни в цілому, досягнення соціальної стабільності та поступального розвитку економіки держави.

Економічна ефективність і результативність підприємств харчової промисловості, їх забезпеченість основними засобами, трудовими ресурсами, новітніми технологіями переробки сировини в цьому процесі відіграють ключову роль.

З огляду на необхідність підвищення ефективності та покращення результативності господарської діяльності підприємств харчової промисловості, постає питання визначення чинників впливу та дослідження викликів, що впливають на їх діяльність в умовах, коли багато країн світу запроваджують протекціоністські заходи захищаючи своїх виробників, значна частина виробленої сільськогосподарської продукції йде на виробництво енергоносіїв, а внутрішній ринок характеризується низькою купівельною спроможністю споживачів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням ефективності функціонування підприємств харчової промисловості присвячені праці відомих вітчизняних науковців таких як Т.Божидарник, З.Варналій, З.Герасимчук, Ю. Гудзь, С.Лавров, Р.Момотюк, В.Савчук, П.Саблук, С.Салига, О.Терещенко, Н.Фарафонова, Черевко В.

Метою даної статті є визначити чинники впливу та обґрунтувати напрями підвищення ефективності та покращення результативності господарської діяльності підприємств харчової галузі.

Вклад основного матеріалу. Стан розвитку підприємств харчової галузі на сьогоднішній день викликає цілу низку запитань. Поряд з підприємствами, в основі розвитку яких є інноваційний шлях, в галузі функціонує велика кількість підприємств, які свою діяльність здійснюють на базі основних засобів і технологій, які не тільки з точки зору морального зносу, а й фізичного, знаходять на межі своїх можливостей. Це в більшості випадків обумовлено не стільки небажанням щось змінювати, скільки відсутністю ресурсів, і в першу чергу фінансових для таких змін.

Зважаючи на те, що підприємства харчової промисловості забезпечують продовольчу безпеку країни, і як наслідок соціальну стабільність, економіка галузі має забезпечувати виробництво високоякісних продуктів харчування для населення як основного засобу відтворення життєдіяльності людини [1]. Враховуючи важливе значення харчової промисловості в економічному та соціальному зростанні суспільства, необхідно забезпечити її прискорений розвиток з метою підвищення конкурентоспроможності виробництва [2].

Ефективність діяльності сільськогосподарських підприємств оцінюється за допомогою ефективності використання ресурсного потенціалу: земельних, трудових ресурсів, матеріально-технічної бази, особливо в частині основних виробничих засобів, і визначається мінімізацією витрат ресурсного потенціалу на виробництво одиниці якісної сільськогосподарської продукції [3].

Незважаючи на тривалу історію вивчення ефективності й результативності, це питання й надалі залишається в центрі уваги багатьох науковців, оскільки існують суперечності щодо трактування цих понять як синонімічних. Так, вчені Г. Черевко та В. Лукаш припускають, що досить часто поняття ефективності вживають як синоніми результативності. Але якщо результатом якоїсь діяльності є продукт, який не задовольняє певних вимог, насамперед суспільних, не відповідає встановленим параметрам і тому має практичного застосування, одержаний результат не є ефективним, так само як не була ефективною дана діяльність [4].

Тому варто погодитися з рядом науковців, які вважають що "ефективність" передбачає, як правило, отримання позитивного результату, додатного значення показни системи показників, за допомогою яких вона визначається. Однак в умовах сьогодення, зумовлених нещодавною економічною кризою та змінами у законодавчо-правовому значна кількість сільськогосподарських підприємств працюють збитково, тому щодо них доцільніше вживати термін "результативність діяльності", а не "ефективність діяльності".

Проведений аналіз функціонування підприємств харчової промисловості дозволив сформулювати перелік чинників та викликів, які впливають на ефективність результативність діяльності підприємств галузі, і згрупувати їх в наступні за певними ознаками: економічні, технологічні, організаційні, соціальні, політичні та природно-екологічні.

До економічних чинників слід віднести стан розвитку фінансово-кредитної системи, рівень відсоткових ставок, рівень податкового навантаження, інвестиційний і рівень конкуренції. Вплив цих чинників підприємства відчувають в короткостроковому періоді, і враховуючи специфіку діяльності вітчизняних підприємств харчової промисловості вплив цієї групи є найсуттєвішим для підвищення ефективності і результативності поточної діяльності підприємств галузі.

Технологічні чинники до яких відносяться рівень розвитку технологій, стан виробничої бази, земельних угідь, стан інноваційного розвитку підприємства, дієвість довгострокової перспективи, але з точки зору підвищення ефективності і результативності діяльності їх вплив є найсуттєвішим поряд з економічними чинниками. На відміну від економічних чинників які відносяться до функцій держави, технологічні чинники є внутрішніми, і можливість їх використання лежить виключно в площині управлінських рішень.

До організаційних чинників відносяться рівень розвитку інфраструктури, співпраця з науково-дослідними установами, залучення новітніх управлінських технологій, співпраця підприємств з органами місцевої влади, тому що "така форма державно-приватного партнерства, що включатиме інноваційне ядро, яке забезпечить поступове нарощування потенціалу і суміжних та обслуговуючих видів діяльності. Виходячи з теорії і практики підприємницької діяльності можна з упевненістю сказати, що найбільш дієвим буде інноваційного ядра на інших учасників об'єднання в умовах кластеру" [5].

Соціальні чинники такі як розвиток соціальної інфраструктури, рівень освіти, кваліфікації та стан здоров'я кадрів, умови праці, рівень купівельної спроможності населення суттєво впливають на соціальну атмосферу в суспільстві, впевненості в майбутньому, що в свою чергу впливає на продуктивність праці і як наслідок на підвищення ефективності покращення результативності діяльності підприємств харчової промисловості.

Політичні чинники носять макроекономічний вплив на діяльність підприємств. Політичні рішення держави, щодо входження до різних економічних союзів, митних просторів, чи введення мит, квот і ліцензій на експорт-імпорт продукції підприємств харчової промисловості суттєво впливають не тільки на ефективність і результативність

діяльності підприємств галузі, але і на їх існування в цілому.

Вплив природно-екологічних чинників носить двосторонній характер. Якщо наслідки введення екологічних норм і вимог прорахувати, і визначити їх вплив на ефективність та результативність діяльності, то вплив природних чинників в короткостроковій перспективі прорахувати досить складно. Сприятливі погодні умови призводять до хороших врожаїв, і як наслідок великої кількості сировини для підприємств харчової промисловості, що може призвести до її здешевлення, але в той же час і до перевиробництва продуктів харчування, зниження цін і як наслідок зниження ефективності але збільшення результативності виробництва. При несприятливих погодних умовах може відбутися зворотний процес, який може призвести до погіршення результативності, але підвищення ефективності діяльності підприємств харчової промисловості.

Чинники перераховані вище, мають різний ступінь впливу на підприємство, але специфіка діяльності підприємств харчової промисловості дозволяє стверджувати, що чинники на які безпосередній вплив має держава є найбільш суттєвими для підвищення ефективності та покращення результативності підприємств галузі. В таких обставинах, враховуючи зарубіжний досвід розвитку підприємств харчової промисловості "має стати активна та виважена державна політика щодо розвитку малого підприємництва в харчовій промисловості з урахуванням його галузевих та регіональних особливостей. Розвиток малого і середнього підприємництва є особливо актуальним в умовах відсутності у держави інвестиційних ресурсів" [6].

Висновки. Таким чином, виходячи з специфічних особливостей підприємств харчової промисловості, складу і характеру ресурсів, що використовуються у виробництві харчових продуктів, можна виділити декілька груп резервів підвищення ефективності розвитку цієї галузі. Серед них найбільш значущими є такі:

- 1) резерви підвищення ефективності вирощування сільськогосподарської сировини, її якості та зниження вартості;
- 2) резерви підвищення ефективності використання сировинних і матеріальних ресурсів, включаючи паливно-енергетичні ресурси;
- 3) резерви підвищення ефективності використання виробничих потужностей і основних виробничих фондів;
- 4) резерви підвищення ефективності використання капітальних вкладень;
- 5) резерви підвищення ефективності використання трудових ресурсів;
- 6) резерви підвищення якості харчових продуктів.

Література:

1. Лавров С.М. Стратегія розвитку галузі / Лавров С.М. // Харчова і переробна промисловість. – 2004. – №4. – С.3 – 5.
2. Момотюк Р.А. Стан і напрями підвищення ефективності харчової і переробної промисловості Волині / Момотюк Р.А. // Продуктивність агропромислового виробництва. Науково-практичний збірник (НДІ Укragропромпродуктивність). – 2009. - №11. – С. 68-72.
3. Фарафонова Н.В. Сутність і складові ефективності господарської діяльності підприємств АПК / Фарафонова Н.В. // Актуальні проблеми економіки. – 2011. - №10. – С. 176-185.
4. Черевко Г. Людський аспект соціально-економічної ефективності / Г. Черевко, В. Лукаш // Економіка України. – 1998. - № 3. – С. 47-51.
5. Божидарник Т. Інституціональні детермінанти структурної перебудови молочного сектора Волинської області /Божидарник Т. // Економіст. – 2011. - №10. – С. 56-58.
6. Гудзь Ю.Ф. Тенденції і проблеми розвитку малих підприємств харчової промисловості / Гудзь Ю.Ф.// Агроінком. Науковий журнал (Міжнародний аграрно-промисловий інвестиційний концерн «Агропрімінвест–інтернешнл»). – 2010. - № 7-10. – С. 37-43.

Стаття надійшла до редакції 19.11.2012 р.

